

Brusel 22. listopadu 2018
(OR. en)

12956/18

**Interinstitucionální spis:
2008/0140(CNS)**

**SOC 600
ANTIDISCRIM 23
MI 695
JAI 981
FREMP 165**

POZNÁMKA

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Delegace
Č. předchozího dokumentu:	12955/18
Č. dok. Komise:	11531/08 - COM(2008) 426 final
Předmět:	Návrh směrnice Rady o provádění zásady rovného zacházení s osobami bez ohledu na náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci

Delegace naleznou v příloze konsolidované znění uvedené směrnice, které odráží současný stav jednání. Tento dokument se předkládá z praktických důvodů a nejsou jím dotčeny postoje delegací, jak byly vyjádřeny v průběhu jednání.

Text uvedený v příloze je stejný jako v dokumentu 12955/18, byly však odstraněny poznámky pod čarou uvádějící postoje delegací.

Návrh

SMĚRNICE RADY

o provádění zásady rovného zacházení s osobami bez ohledu na náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 19 odst. 1 této smlouvy,

s ohledem na návrh Evropské komise¹,

s ohledem na stanovisko Evropského parlamentu²,

vzhledem k těmto důvodům:

- (1) V souladu s článkem 2 Smlouvy o Evropské unii (SEU) je Evropská unie založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin, což jsou hodnoty společné všem členským státům. V souladu s článkem 6 SEU uznává Unie práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie. Podle stejného článku tvoří základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, obecné zásady práva Unie.

¹ Úř. věst. C , , s. .

² Úř. věst. C , , s. .

- (2) Právo všech osob na rovnost před zákonem a ochranu před diskriminací představuje všeobecné právo uznané Všeobecnou deklarací lidských práv, Úmluvou OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace a pakty OSN o občanských a politických právech a o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením, Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Evropskou sociální chartou, jejichž signatáři jsou [všechny] členské státy. Tato směrnice, a zejména její ustanovení týkající se přístupnosti a přiměřené úpravy, respektuje základní zásady uznané v Úmluvě OSN o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.
- (2a) Od 23. prosince 2010 je EU smluvní stranou Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Ustanovení této úmluvy tvoří v souladu s čl. 216 odst. 2 SFEU nedílnou součást právního řádu Evropské unie, a právní předpisy Unie by proto měly být vykládány v souladu s touto úmluvou. Úmluva zejména v článku 2 zahrnuje do definice diskriminace i odepření přiměřené úpravy. Ve sdělení s názvem „Evropská strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020: Obnovený závazek pro bezbariérovou Evropu“³ Komise vyzvala k soudržnosti s cílem zajistit účinné provádění uvedené úmluvy OSN v celé EU a stanovila přístupnost jako jednu z osmi oblastí, kde je třeba podniknout kroky.
- (3) Tato směrnice ctí základní práva a zachovává základní zásady uznávané zejména v Listině základních práv Evropské unie. Ustanovení článku 10 Listiny základních práv Evropské unie uznává právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, článek 21 zakazuje diskriminaci, včetně diskriminace na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, a článek 26 uznává právo osob se zdravotním postižením na opatření, jejichž cílem je zajistit jejich nezávislost.

³ KOM (2010) 636.

- (4) Evropský rok osob se zdravotním postižením 2003, Evropský rok rovných příležitostí pro všechny 2007, Evropský rok mezikulturního dialogu 2008 a Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity 2012 upozornily na to, že diskriminace přetrvává, avšak zdůraznily také výhody rozmanitosti.
- (5) Evropská rada na zasedání konaném dne 14. prosince 2007 v Bruselu vyzvala členské státy, aby zvýšily úsilí o předcházení diskriminaci na pracovním trhu i mimo něj a v boji proti ní⁴.
- (5a) Rada dne 21. února 2011 znovu potvrdila své pevné odhodlání podporovat a chránit svobodu náboženského vyznání nebo přesvědčení bez jakékoli diskriminace⁵; Rada a zástupci vlád členských států dne 17. června 2011 vyzvali členské státy a Evropskou komisi, aby pokračovaly v boji proti diskriminaci osob se zdravotním postižením a aby přezkoumaly stávající právní rámec⁶, a Rada dne 16. června 2016 vyzvala Evropskou komisi, aby prosazovala opatření uvedená v jejím seznamu opatření pro posílení rovnosti LGBTI osob⁷.
- (6) Evropský parlament ve svém usnesení ze dne 20. května 2008 o pokroku v oblasti rovných příležitostí a nediskriminace v EU (provádění směrnic 2000/43/ES a 2000/78/ES) (2007/2202(INI))⁸ a v usnesení ze dne 8. září 2015 ke stavu dodržování základních práv v Evropské unii (v letech 2013–2014) (2014/2254(INI))⁹ vyzval k rozšíření ochrany před diskriminací v právu Evropské unie.

⁴ Závěry předsednictví ze zasedání Evropské rady v Bruselu ze dne 14. prosince 2007, bod 50.

⁵ Závěry Rady ze dne 21. února o nesnášenlivosti, diskriminaci a násilí na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení (dokument 6485/11).

⁶ Závěry Rady ze dne 17. června 2011 s názvem „Podpora provádění evropské strategie pro oblast zdravotního postižení 2010–2020“. (Dokument 11843/11.)

⁷ Závěry Rady ze dne 16. června 2016 s názvem „Odpověď na seznam opatření Komise pro posílení rovnosti LGBTI osob“, bod 8. (Dokument 9948/16.)

⁸ Úř. věst. C 279 E/23, 19.11.2009.

⁹ Úř. věst. C 316/2, 22.09.2017.

- (7) Evropská komise ve svém sdělení „Obnovená sociální agenda: příležitosti, přístup a solidarita v Evropě 21. století“¹⁰ potvrdila, že ve společnostech, v nichž jsou všichni jedinci považováni za rovnocenné, by žádné uměle vytvořené překážky ani diskriminace jakéhokoli druhu neměly lidem bránit v tom, aby těchto příležitostí využívali. Diskriminace na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace může ohrozit dosažení cílů Unie, jak jsou stanoveny ve Smlouvách, zejména dosažení vysoké úrovně zaměstnanosti a sociální ochrany, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářské a sociální soudržnosti a solidarity. Může rovněž ohrozit cíl, kterým je odstranění překážek bránících volnému pohybu osob, zboží a služeb mezi členskými státy. Evropská komise dále zdůraznila a potvrdila své odhodlání bojovat proti diskriminaci a prosazovat rovné příležitosti ve svém sdělení „Nediskriminace a rovné příležitosti: Obnovený závazek“¹¹ a ve svém doporučení „Vytvoření evropského pilíře sociálních práv“¹².

¹⁰ KOM (2008) 412.

¹¹ KOM (2008) 420.

¹² Dokument C(2017) 2600.

- (8) Stávající právní předpisy Evropské unie zahrnují tři právní nástroje založené na článku 13 Smlouvy o založení Evropského společenství, který byl nahrazen článkem 19 SFEU. Jsou jimi směrnice 2000/43/ES¹³, směrnice 2000/78/ES¹⁴ a směrnice 2004/113/ES¹⁵, jejichž cílem je předcházet diskriminaci na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku a sexuální orientace a bojovat proti ní. Tyto nástroje prokázaly význam právní úpravy v boji proti diskriminaci. Zejména směrnice 2000/78/ES stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání na základě náboženského vyznání nebo víry, zdravotního postižení, věku a sexuální orientace. V jednotlivých členských státech se však míra a forma ochrany před diskriminací z uvedených důvodů mimo oblast zaměstnání liší. Směrnice 2000/43/ES chrání osoby před diskriminací v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování a ke vzdělávání na základě rasového nebo etnického původu, zatímco směrnice 2004/113/ES nabízí ochranu před diskriminací na základě pohlaví v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování, s výjimkou obsahu sdělovacích prostředků a reklamy, jakož i vzdělávání.
- (9) Pokud jde o důvody, které zahrnuje, je tedy účelem této směrnice rozšířit úroveň a formu ochrany před diskriminací nad rámec oblastí týkajících se zaměstnanosti do konkrétních oblastí uvedených v článku 3 této směrnice. Právní předpisy Unie by proto měly zakázat diskriminaci na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace v řadě oblastí mimo trhu práce, včetně přístupu k sociální ochraně, přístupu ke vzdělání a přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování, včetně bydlení. Službami by se měly rozumět služby ve smyslu článku 57 SFEU.

¹³ Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (Úř. věst. L 180, 19.7.2000, s. 22).

¹⁴ Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 303, 2.12.2000, s. 16).

¹⁵ Směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování (Úř. věst. L 373, 21.12.2004, s. 37).

- (10) Směrnice 2000/78/ES zakazuje diskriminaci v přístupu k odbornému vzdělávání; tuto ochranu je třeba dovršit rozšířením zákazu diskriminace na vzdělávání, které se nepovažuje za odborné vzdělávání.
- (11)
- (12) Diskriminace je vymezena tak, že zahrnuje přímou a nepřímou diskriminaci, obtěžování, navádění k diskriminaci a odepření přiměřené úpravy osobám se zdravotním postižením. Diskriminace je rovněž vymezena jako jev, k němuž dochází na základě kombinace důvodů nebo na základě domněnek ohledně náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace osoby. K diskriminaci na základě domněnek dochází v případě, že je s osobou zacházeno méně příznivě nebo je obtěžována z důvodu domnělého náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace. Není důležité, zda je domněnka o dané osobě správná.
- (12a) Diskriminace je rovněž vymezena tak, že zahrnuje i diskriminaci na základě vztahu s diskriminačním důvodem, jak bylo potvrzeno Soudním dvorem ve věci C-303/06¹⁶ a ve věci C-83/14¹⁷. K takové diskriminaci dochází mimo jiné v případě, že je s osobou zacházeno méně příznivě nebo je obtěžována z důvodu vztahu nebo domnělého vztahu s osobami určitého náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace nebo s organizacemi zaměřenými na prosazování práv těchto osob. Je tedy vhodné v této směrnici výslovně stanovit ochranu před takovouto diskriminací.
- (12ab) Za vícenásobnou diskriminaci se považuje diskriminace v jakékoli formě, k níž dochází na základě kombinace dvou nebo více následujících důvodů, včetně případů, kdy by jednotlivé okolnosti nevedly k diskriminaci dotčené osoby: náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientace. Vícenásobná diskriminace by měla být uznána, aby byla zohledněna složitá realita případů diskriminace, jakož i zvýšena ochrana jejich obětí.

¹⁶ Věc C-303/06, Coleman v. Attridge, rozsudek ze dne 17. července 2008.

¹⁷ Věc C-83/14, CHEZ Razpredelenie (Nikolova), rozsudek ze dne 16. července 2015.

- (12b) Obtěžování odporuje zásadě rovného zacházení, neboť oběti obtěžování nemohou na rovnoprávném základě s ostatními uplatňovat přístup k sociální ochraně, vzdělání a ke zboží a službám. Obtěžování může nabývat různých podob, včetně chování nežádoucí povahy vyjádřeného verbálně, fyzicky nebo jiným neverbálním chováním. Toto chování lze považovat za obtěžování ve smyslu této směrnice, pokud se opakuje nebo pokud je jeho povaha natolik závažná, že má za účel nebo za následek narušení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašující, nepřátelské, ponižující, pokořující nebo urážlivé atmosféry.
- (13) Při provádění zásady rovného zacházení bez ohledu na náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci by Unie měla v souladu s článkem 8 SFEU usilovat o odstranění nerovností a o podporu rovného zacházení v případě mužů i žen, zejména z toho důvodu, že ženy jsou často oběťmi vícenásobné diskriminace.
- Při přípravě nebo přezkumu právních a správních předpisů nutných k dosažení souladu s touto směrnicí by členské státy měly zohlednit rozdílné dopady na muže a ženy.
- (14) Posouzení skutečností, které vedou k domněnce, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, by mělo nadále příslušet vnitrostátním soudním nebo jiným příslušným orgánům v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi. Ty mohou zejména stanovit, že nepřímá diskriminace může být zjištěna jakýmkoli prostředky, mimo jiné na základě statistických nebo vědeckých důkazů.
- (14a) Rozdílné zacházení v souvislosti s věkem může být za určitých podmínek povoleno, je-li objektivně odůvodněno oprávněným cílem a jsou-li prostředky, kterými má být tohoto cíle dosaženo, přiměřené a nezbytné. Podpora ekonomického, kulturního či sociálního začleňování osob, které patří k určitým věkovým skupinám, by v tomto kontextu měla představovat oprávněný cíl. Prostředky k dosažení tohoto cíle, jako například nabídka příznivějších podmínek přístupu osobám určitých věkových skupin, by měly být přiměřené a nezbytné. Opatření související s věkem nabízející osobám určitého věku příznivější podmínky, než mají jiní, jako jsou nulové či snížené ceny za využívání veřejné dopravy, muzeí či sportovních zařízení, jsou proto považována za slučitelná se zásadou nediskriminace a nejsou diskriminační.

- (15) Používání rizikových faktorů souvisejících s věkem je běžným postupem v pojišťovnictví, v bankovních a dalších finančních službách k posouzení individuálního rizika a ke stanovení výše pojistného a pojistného plnění. Pro některé finanční služby se situace osob různého věku nepovažuje za srovnatelnou pro posouzení rizika. Přiměřené rozdílné zacházení na základě věku proto není diskriminační, pokud je věk osoby určujícím faktorem pro posouzení rizika v případě dané služby a toto posouzení je založeno na pojistně-matematických zásadách a příslušných a spolehlivých statistických údajích. V případě věkových omezení a věkových skupin u finančních služeb se může jednat o přiměřené rozdílné zacházení na základě věku, jsou-li tato věková omezení a skupiny stanoveny rozumným způsobem.
- (15a) Používání rizikových faktorů souvisejících se zdravotním postižením a zejména se zdravotním stavem v souvislosti s postižením je běžným postupem v pojišťovnictví, v bankovních a dalších finančních službách k posouzení individuálního rizika a ke stanovení výše pojistného a pojistného plnění. Pro některé finanční služby se situace osob se zdravotním postižením nepovažuje pro posouzení rizika za srovnatelnou se situací osob bez takového postižení. Přiměřené rozdílné zacházení na základě zdravotního postižení proto není diskriminační, pokud je zdravotní stav dotčené osoby určujícím a podstatným faktorem pro posouzení rizika v případě dané služby a toto posouzení je založeno na pojistně-matematických zásadách a příslušných a spolehlivých statistických údajích nebo příslušných a spolehlivých lékařských poznatcích.
- (15b) Spotřebitelé a příslušné justiční orgány a subjekty zabývající se stížnostmi by měli mít právo obdržet na požádání informace o důvodech rozdílného zacházení na základě věku nebo zdravotního postižení u finančních služeb. Poskytované informace by měly být užitečné a srozumitelné pro širokou veřejnost a měly by vysvětlit rozdíly při posouzení individuálního rizika v případě dané služby. Poskytovatelé finančních služeb by však neměli být povinni sdělovat obchodně citlivé údaje.

(16)

(17) Při uplatňování zákazu diskriminace je současně důležité ctít další základní práva a svobody v souladu s Listinou základních práv Evropské unie a Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, zejména ochranu soukromého a rodinného života, svobodu náboženského vyznání, svobodu sdružování, svobodu projevu, svobodu tisku a svobodu informací. Touto směrnicí by neměla být dotčena opatření stanovená vnitrostátním právem, která jsou v demokratické společnosti nutná pro veřejnou bezpečnost, udržování veřejného pořádku, předcházení trestným činům, ochranu nezletilých osob, ochranu zdraví a ochranu práv a svobod druhého.

(17-a) Tato směrnice nemění rozdělení pravomocí mezi Uníí a členskými státy vymezené Smlouvami, a to ani v oblastech vzdělávání a sociální ochrany. Není jí dotčena ani klíčová úloha a široké rozhodovací pravomoci členských států při poskytování, zadávání a organizování služeb obecného hospodářského zájmu.

(17a) Tato směrnice se vztahuje na uplatňování zásady rovného zacházení, pokud jde o přístup k sociální ochraně, přístup ke vzdělání a přístup ke zboží a službám a jejich dodávání a poskytování v rámci pravomocí Unie. Koncept přístupu nezahrnuje stanovení v souladu s vnitrostátním právem a vnitrostátní praxí toho, zda je osoba způsobilá obdržet sociální ochranu nebo vzdělávání, vzhledem k tomu, že členské státy odpovídají za organizaci, financování a obsah svých systémů sociální ochrany a vzdělávání, jakož i za definici toho, kdo má nárok na sociální ochranu a vzdělávání.

- (17b) Sociální ochrana ve smyslu této směrnice by měla zahrnovat sociální zabezpečení, včetně státních důchodových systémů, sociální pomoc, sociální bydlení a zdravotní péči. Tato směrnice by se proto měla použít s ohledem na práva a dávky vyplývající z všeobecných nebo zvláštních systémů sociálního zabezpečení, sociální pomoci a zdravotní péče, jež jsou stanoveny zákonem nebo jež poskytuje buď přímo stát nebo soukromé strany, pokud je poskytování těchto výhod soukromými stranami financováno státem. V tomto kontextu by se směrnice měla použít s ohledem na peněžité dávky, věcné dávky a služby bez ohledu na to, zda jsou dotčené systémy příspěvkové povahy či nikoli. Výše zmíněné systémy zahrnují například oblasti sociálního zabezpečení vymezené nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004¹⁸, jakož i systémy poskytující dávky nebo služby z důvodů spojených s nedostatkem finančních zdrojů nebo rizikem sociálního vyloučení. Tato směrnice by se měla vztahovat rovněž na všechny státní doplňkové důchodové systémy.
- (17c)
- (17d)
- (17e)
- (17f) Do výlučné pravomoci členských států, pokud jde o organizaci jejich vlastních systémů sociální ochrany, spadá pravomoc zavádět, financovat a řídit tyto systémy a související instituce, jakož i pravomoc určovat podstatu, výši, výpočet a trvání dávek a služeb, stanovovat podmínky způsobilosti k jejich pobírání a využívání, jakož i upravovat tyto podmínky za účelem zajištění udržitelnosti veřejných financí. Členské státy mají například i nadále možnost vyhradit některé dávky nebo služby pro určité věkové skupiny nebo osoby se zdravotním postižením.

¹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. L 166, 30.4.2004, s. 1).

- (17g) Výlučná pravomoc členských států, pokud jde o organizaci jejich systémů vzdělávání a o obsah výuky a vzdělávacích činností, včetně poskytování vzdělávání osobám se speciálními vzdělávacími potřebami, zahrnuje pravomoci zřizovat, financovat a řídit vzdělávací instituce, vytvářet učební osnovy a další vzdělávací činnosti i určovat postupy zkoušení a stanovovat podmínky způsobilosti, včetně například věkových omezení, pokud jde o způsobilost pro studium na školách, stipendia či kurzy. Členské státy mají zejména i nadále možnost stanovit věková omezení v oblasti vzdělávání.
- (17ga) Všechny osoby, ať již fyzické nebo právnické, mají svobodu vstupovat do smluvních vztahů, včetně svobodného výběru smluvního partnera. Pokud volba takového partnera není založena na náboženském vyznání nebo přesvědčení, věku, zdravotním postižení a sexuální orientaci této osoby, neměla by být touto směrnicí dotčena svoboda osoby vybrat si svého smluvního partnera. Zákaz diskriminace na tomto základě by se měl vztahovat na osoby poskytující v rámci Unie veřejně dostupné zboží a služby nabízené mimo oblast soukromého a rodinného života a úkonů prováděných v tomto kontextu.
- (17h) Tato směrnice se nepoužije na záležitosti spadající do oblasti rodinného práva, včetně rodinného stavu a adopce, ani na právní předpisy v oblasti reprodukčních práv. Není jí dotčena ani sekulární povaha státu, státních institucí nebo orgánů a vzdělání.
- (17i)
- (18)
- (19) Podle článku 17 SFEU Unie respektuje a neovlivňuje postavení církví a náboženských sdružení nebo společenství v členských státech podle vnitrostátního práva a stejným způsobem uznává postavení ideových a nekonfesních organizací.

- (19a) Mezi osoby se zdravotním postižením patří i osoby mající dlouhodobé tělesné, duševní, mentální nebo smyslové poškození, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnocenném základě s ostatními. Vymezení aspektu „dlouhodobé“ v souvislosti s pojmem zdravotní postižení by mělo být chápáno s ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie, zejména na rozsudek ve věci C-395/15.
- (19ab) Zásada přístupnosti je stanovena v Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením. Úmluva v této souvislosti stanoví, že členské státy s cílem umožnit osobám se zdravotním postižením žít nezávislým způsobem života a plně se zapojit do všech oblastí života přijmou jakožto smluvní strany této úmluvy příslušná opatření k zajištění přístupu osob se zdravotním postižením, na rovnoprávném základě s jinými, k fyzickému prostředí, dopravě, informacím a komunikaci, včetně informačních a komunikačních technologií a systémů, a k dalším zařízením a službám dostupným nebo poskytovaným veřejnosti.
- (19b) Důležitou úlohu při zajišťování úplné rovnosti při praktickém provádění zastávají opatření, která osobám se zdravotním postižením zajišťují na rovnoprávném základě s ostatními přístup k oblastem, na něž se vztahuje tato směrnice. K těmto opatřením by mělo patřit určení a odstranění překážek bránících přístupnosti, jakož i zamezení vzniku nových překážek. Opatření k zajištění přístupnosti osobám se zdravotním postižením by neměla představovat neúměrné břemeno. Je třeba mít za to, že přístupnosti bylo dosaženo přiměřeným způsobem, pokud je osobám se zdravotním postižením zajištěn na rovnoprávném základě s ostatními účinný přístup ke službám, které mají veřejnosti poskytovat nebo nabízet konkrétní budovy, zařízení, dopravní služby a infrastruktura, a to i tehdy, není-li jim tento přístup zajištěn do celé dotčené budovy, zařízení nebo infrastruktury.
- (19c) Cílem těchto opatření by mělo být dosažení přístupnosti s ohledem například na fyzické prostředí, dopravu, informační a komunikační technologie a systémy a služby spadající do oblasti působnosti této směrnice. Skutečnost, že ne vždy lze dosáhnout přístupu rovnoprávného s ostatními, nelze použít jako odůvodnění pro nepřijetí všech opatření zaměřených na největší možné zvýšení přístupnosti pro osoby se zdravotním postižením.

- (19d) Zlepšení přístupnosti lze dosáhnout různými prostředky, včetně uplatňováním zásady „univerzálního designu“. Podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením „univerzální design“ znamená navrhování výrobků, vybavení, programů a služeb tak, aby je mohly v co největší míře využívat všechny osoby bez nutnosti úprav nebo specializovaného designu. „Univerzální design“ by neměl vyloučit podpůrné pomůcky pro určité skupiny osob se zdravotním postižením, pokud jsou zapotřebí.¹⁹ Členské státy by měly provádět či podporovat výzkum a vývoj zboží a služeb splňujících požadavky univerzálního designu, které spadají do oblasti působnosti této směrnice, s cílem uspokojit zvláštní potřeby osob se zdravotním postižením a současně co nejvíce omezit nutnost úprav a snížit náklady, jakož i podporovat jejich dostupnost a využívání. Členské státy by měly rovněž prosazovat univerzální design při vypracovávání norem a pokynů s cílem postupně zajistit přístupnost zboží a služeb.
- (19e) V případech, kdy jsou splněny podrobné normy či specifikace týkající se přístupnosti nebo přiměřené úpravy, pokud jde o určité zboží či služby, stanovené právem Unie, by požadavky této směrnice týkající se přístupnosti či přiměřené úpravy měly být považovány za splněné.

¹⁹ Článek 2 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením.

- (20) Právo Unie již obsahuje podrobné specifikace či normy týkající se přístupnosti pro některé oblasti. Tyto specifikace či normy jsou stanoveny mimo jiné v nařízení Komise (EU) 1300/2014²⁰, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 181/2011²¹, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2006²² a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007²³. Právo Unie již také obsahuje právní požadavky k zajištění přístupnosti, aniž by stanovovalo specifikace či normy týkající se tohoto požadavku. Tyto právní požadavky jsou obsaženy mimo jiné v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013²⁴ a ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/24/EU²⁵. Například článek 7 nařízení (EU) č. 1303/2013 požaduje, aby přístupnost pro osoby se zdravotním postižením byla jedním z kritérií, které je třeba zohledňovat při vymezování operací spolufinancovaných danými fondy.

²⁰ Nařízení Komise (EU) č. 1300/2014 ze dne 18. listopadu 2014 o technických specifikacích pro interoperabilitu týkajících se přístupnosti železničního systému Unie pro osoby se zdravotním postižením a osoby s omezenou schopností pohybu a orientace.

²¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 181/2011 ze dne 16. února 2011 o právech cestujících v autobusové a autokarové dopravě a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004.

²² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2006 ze dne 5. července 2006 o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě (Úř. věst. L 204, 26.7.2006, s. 1).

²³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě (Úř. věst. L 315, 3.12.2007, s. 14).

²⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 (Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 320).

²⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/24/EU ze dne 26. února 2014 o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice 2004/18/ES.

- (20-aa) Členské státy se vyzývají, aby přijímaly inovativní opatření k zajištění přístupnosti kulturních zařízení a kulturních aktivit pro osoby se zdravotním postižením, přičemž potřebu těchto opatření Rada zdůraznila ve svém usnesení ze dne 5. května 2003 o rovných příležitostech ve vzdělávání a odborné přípravě pro žáky a studenty s postižením.²⁶ Taková opatření mohou vycházet ze zásady univerzálního designu a z osvědčených postupů členských států.
- (20-a) Důležitou úlohu při praktickém zajišťování úplné rovnosti pro osoby se zdravotním postižením, pokud jde o oblasti, na něž se vztahuje tato směrnice, zastávají vedle obecných předběžných opatření zaměřených na zajištění přístupnosti také opatření za účelem poskytnutí přiměřené úpravy v jednotlivých případech. V souvislosti se smluvním nebo jiným vztahem dlouhodobé povahy mezi poskytovatelem a osobou se zdravotním postižením by se strukturální změna prostor nebo zařízení mohla považovat za přiměřenou úpravu. Přiměřená úprava může zahrnovat úpravu nebo modifikaci obvyklých politik, postupů a praxe poskytovatele, přizpůsobení podmínek přístupu a poskytování konkrétně zaměřené pomoci, a to při zohlednění zvláštních potřeb osob se zdravotním postižením za účelem dosažení vyrovnaného výsledku. Opatření za účelem poskytnutí přiměřené úpravy by neměla představovat neúměrnou zátěž.
- (20-b) Členské státy se vyzývají, aby vytvářely a prováděly inovativní opatření k zajištění přiměřené úpravy.
- (20aa) V případě poskytování bydlení by poskytovatel neměl být povinen za účelem dosažení souladu s ustanoveními o přiměřených úpravách uvedenými v této směrnici provádět strukturální změny prostor nebo tyto změny hradit. V souladu s vnitrostátním právem a vnitrostátními postupy by měl poskytovatel takové změny přijmout, pokud jsou financovány jiným způsobem a nepředstavují neúměrné břemeno jiného druhu.
- (20ab) Povinnost nabídnout přiměřenou úpravu za předpokladu, že to nepovede ke vzniku neúměrného břemene, je stanovena ve směrnici 2000/78/ES a v Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením. V této úmluvě je rovněž stanovena zásada přístupnosti.

²⁶ Úř. věst. L 134, 7.6.2003, p. 6.

- (20b) Při posuzování toho, zda by opatření pro zajištění přístupnosti nebo přiměřené úpravy představovala neúměrné břemeno, by měla být zohledněna řada faktorů, mimo jiné i velikost, zdroje a povaha organizace či podniku, jakož i odhadované náklady na tato opatření nebo (technická či ekonomická) životnost infrastruktury a objektů využívaných pro poskytování služby. Dále by neúměrné břemeno mohlo vzniknout zejména v případě nutnosti provést závažné strukturální změny s cílem poskytnout přístup k movitému nebo nemovitému majetku nebo nemovitostem chráněnému vnitrostátními předpisy z důvodu jeho historické, kulturní, umělecké nebo architektonické hodnoty.
- (20c)
- (21) Zákaz diskriminace by se neměl dotýkat zachování či přijetí takových opatření ze strany členských států, jejichž cílem je předcházet znevýhodňování skupiny osob konkrétního náboženského vyznání nebo přesvědčení, osob se zdravotním postižením, osob určitého věku nebo sexuální orientace, anebo osob s kombinací charakteristik vztahujících se k těmto konkrétním důvodům diskriminace, či toto znevýhodňování kompenzovat. Taková opatření mohou zahrnovat podporu pro organizace a osoby určitého náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, je-li jejich hlavním cílem podpora ekonomického, kulturního nebo sociálního začlenění těchto osob nebo uspokojení jejich speciálních potřeb.
- (22) Tato směrnice stanoví minimální požadavky, a umožňuje tak členským státům přijmout nebo zachovat příznivější ustanovení. Provádění této směrnice by nemělo sloužit k ospravedlnění jakéhokoli zhoršení situace, která již v jednotlivých členských státech existuje.
- (23) Osoby, které jsou předmětem diskriminace na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, by měly mít k dispozici přiměřené prostředky právní ochrany. Pro zajištění účinnější úrovně ochrany by sdružení, organizace a jiné právnické osoby měly být také zmocněny účastnit se řízení, a to i jménem oběti nebo na její podporu, aniž jsou dotčeny vnitrostátní procesní předpisy týkající se zastupování a obhajoby před soudy.

- (24) Předpisy týkající se důkazního břemene musí být v případě diskriminace *prima facie* upraveny, a aby zásada rovného zacházení mohla být uplatňována účinně, musí v případě, že se tato situace prokáže, důkazní břemeno přejít zpět na žalovaného. Není však na žalovaném, aby prokazoval žalobcovo náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk či určitou sexuální orientaci.
- (25) Účinné provádění zásady rovného zacházení vyžaduje přiměřenou soudní ochranu před šikanováním.
- (26) Rada ve svém návazném usnesení o Evropském roce rovných příležitostí pro všechny (2007) vyzvala k plnému zapojení občanské společnosti, včetně organizací zastupujících osoby, které jsou diskriminací ohroženy, sociálních partnerů a stran účastnících se na tvorbě politik a programů, jejichž cílem je předcházet diskriminaci a podporovat rovnost a rovné příležitosti jak na evropské, tak i na vnitrostátní úrovni.
- (27) Zkušenosti s uplatňováním směrnic 2000/43/ES, 2004/113/ES a 2006/54/ES ukazují, že ochrana proti diskriminaci z důvodů uvedených v této směrnici by byla posílena, kdyby v každém členském státě existoval subjekt nebo subjekty, v jejichž pravomoci by byla analýza souvisejících problémů, zkoumání možných řešení a poskytování konkrétní pomoci obětem diskriminace. V souladu s cílem zajistit, aby se úroveň a forma ochrany před diskriminací na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu vztahovaly i na důvody, jimiž se zabývá tato směrnice, by pravomoci tohoto subjektu nebo subjektů měly zahrnovat rovněž oblasti, jimiž se zabývá směrnice 2000/78/ES.

- (28) Členské státy by měly podporovat shromažďování údajů o rovném zacházení a diskriminaci, zejména s cílem sledovat a vyhodnocovat účinnost opatření přijatých k dosažení souladu s touto směrnicí. Za tímto účelem mohou členské státy například stanovit základní kritéria či měřitelné cíle anebo shromažďovat kvalitativní či kvantitativní údaje. Pro účely této směrnice by údaje týkající se rovného zacházení a diskriminace měly být chápány tak, že zahrnují jakékoli informace, které jsou užitečné a relevantní pro účely popisu a analýzy situace v oblasti rovnosti, a to v tom smyslu, že vypovídají o existenci nebo rozsahu diskriminace anebo rovnosti. Shromážděné údaje mohou zahrnovat základní údaje, jako jsou demografické a socioekonomické údaje, údaje o materiálních a zažitých nerovnostech, nebo údaje, které umožní posouzení stávajících politik²⁷, či údaje vycházející z ukazatelů v oblasti lidských práv. Údaje by měly být shromažďovány v souladu s vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi a v souladu s příslušnými právními předpisy Unie, zejména těmi, jimiž se řídí ochrana osobních údajů.
- (29) Členské státy by měly stanovit účinné, přiměřené a odrazující sankce pro případy porušování povinností vyplývajících z této směrnice.
- (30) Vzhledem k tomu, že cíle této směrnice, tedy zajištění společné úrovně ochrany před diskriminací ve všech členských státech, nemůže být dosaženo uspokojivě na úrovni členských států a může jich být lépe z důvodu rozsahu nebo dopadu navrhovaného opatření dosaženo na úrovni Unie, může Unie přijmout opatření v souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v článku 5 SEU. V souladu se zásadou proporcionality stanovenou v uvedeném článku nepřekračuje tato směrnice rámec toho, co je nezbytné pro dosažení tohoto cíle.
- (31) V souladu s bodem 34 interinstitucionální dohody o zdokonalení tvorby právních předpisů se členské státy vybízejí k tomu, aby jak pro sebe, tak i v zájmu Unie sestavily vlastní tabulky, z nichž bude co nejvíce patrné srovnání mezi touto směrnicí a prováděcími opatřeními, a aby tyto tabulky zveřejnily,

PŘIJALA TUTO SMĚRNICI:

²⁷ Viz revidované znění Evropské příručky o údajích týkajících se rovnosti z roku 2016: http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54849

KAPITOLA I

OBEZNÁ USTANOVENÍ

Článek 1

Účel

Tato směrnice stanoví rámec boje proti diskriminaci na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, nebo na základě kombinace důvodů, s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení v oblasti působnosti článku 3 a podporuje prosazování této zásady v oblasti zaměstnání a povolání, jak stanoví směrnice 2000/78/ES.

Článek 2

Pojem diskriminace

1. Pro účely této směrnice se „zásadou rovného zacházení“ rozumí vyloučení veškeré diskriminace z některého z důvodů uvedených v článku 1.
- 1a. Pro účely této směrnice se diskriminací rozumí:
 - i) přímá diskriminace;
 - ii) nepřímá diskriminace;
 - iii) obtěžování;
 - iv) přímá diskriminace a obtěžování z důvodu vztahu s jinou osobou;
 - v) odeprání přiměřené úpravy osobám se zdravotním postižením, a
 - vi) navádění k diskriminaci osob z některého z důvodů uvedených v článku 1.

2. Pro účely odstavce 1 se rozumí:

- a) přímou diskriminací situace, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1, nebo kombinace důvodů;
- b) nepřímou diskriminací na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1 či kombinace důvodů situace, kdy by v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti anebo kombinace několika z těchto faktorů byla osoba určitého náboženského vyznání nebo přesvědčení, osoba s určitým zdravotním postižením, určitého věku a/nebo určité sexuální orientace znevýhodněna v porovnání s jinými osobami, ledaže uvedené ustanovení, kritérium nebo zvyklost jsou objektivně odůvodněny oprávněným cílem a prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné;
- c) obtěžováním situace, kdy dochází k nežádoucímu chování souvisejícímu s jedním z důvodů uvedených v článku 1 nebo s kombinací důvodů, které má za účel nebo za následek narušení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí. V této souvislosti může být pojem obtěžování vymezen v souladu s vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi členských států;
- d) diskriminací z důvodu vztahu s jinou osobou situace, kdy k diskriminaci osoby na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1 či kombinace důvodů dochází z důvodu vztahu nebo domnělého vztahu, který tato osoba udržuje s osobami určitého náboženského vyznání nebo přesvědčení, s osobami se zdravotním postižením, s osobami určitého věku nebo s osobami určité sexuální orientace;
- e) odepřením přiměřené úpravy osobám se zdravotním postižením situace, kdy není dodržen článek 4a této směrnice;

3-a(nový) O diskriminaci na základě kombinace důvodů se jedná, pokud se diskriminace zakládá na jakékoli kombinaci důvodů uvedených v článku 1 této směrnice.

K diskriminaci na základě kombinace důvodů může docházet na základě jakékoli kombinace těchto důvodů rovněž v případě, kdy by k diskriminaci z jednoho či více důvodů nedocházelo, pokud by byly posuzovány odděleně.

3.

4.

5.

6. Bez ohledu na odstavce 1, 1a a 2 nepředstavuje rozdílné zacházení na základě věku diskriminaci, pokud je lze objektivně odůvodnit oprávněným cílem a pokud jsou prostředky pro dosažení tohoto cíle vhodné a nezbytné.

Podpora ekonomického, kulturního či sociálního začleňování osob, které patří k určitým věkovým skupinám, představuje oprávněný cíl podle prvního pododstavce.

6-a V případě preferenčních poplatků, preferenčního účtování nebo preferenčních sazeb nabízených nebo poskytovaných osobám určité věkové skupiny se pro účely této směrnice nejedná o diskriminaci.

6a. Bez ohledu na odstavce 1, 1a a 2 nepředstavuje rozdílné zacházení spočívající ve výhodnějších ustanoveních pro osoby se zdravotním postižením, pokud jde o podmínky přístupu v oblastech uvedených v článku 3, které jsou přijímány za účelem podpory jejich ekonomického, kulturního nebo sociálního začlenění, nebo za účelem uspokojení konkrétních potřeb takových osob pro účely této směrnice diskriminaci.

7. Při poskytování finančních služeb se

- a) přiměřeně rozdílné zacházení na základě věku nepovažuje pro účely této směrnice za diskriminaci, pokud je věk určujícím faktorem při posuzování rizika v případě daných služeb a pokud je toto posuzování založeno na pojistně-matematických zásadách a příslušných a spolehlivých statistických údajích;
- b) přiměřeně rozdílné zacházení na základě zdravotního postižení nepovažuje pro účely této směrnice za diskriminaci, pokud je zdravotní stav dotčené osoby určujícím a podstatným faktorem při posuzování rizika v případě daných služeb a pokud je toto posuzování založeno na pojistně-matematických zásadách a příslušných a spolehlivých statistických údajích nebo na příslušných a spolehlivých lékařských poznatcích.

Poskytovatelé finančních služeb, kteří se rozhodnou uplatnit přiměřené rozdílné zacházení na základě věku nebo zdravotního postižení, poskytnou spotřebitelům a příslušným justičním orgánům a subjektům zabývajícím se stížnostmi na požádání informace vysvětlující důvody tohoto rozdílného zacházení.

8. Touto směrnicí nejsou dotčena opatření stanovená vnitrostátním právem, která jsou v demokratické společnosti nutná pro veřejnou bezpečnost, udržování veřejného pořádku, předcházení trestným činům, ochranu nezletilých osob, ochranu zdraví a bezpečnosti a ochranu práv a svobod druhého, včetně práva na svobodu projevu a svobodu tisku. Touto směrnicí nejsou omezeny pravomoci členských států ani se jí nerozšiřuje pravomoc Unie v oblastech uvedených v tomto odstavci.

Článek 3

Oblast působnosti

1. V rámci pravomocí svěřených Evropské unii a v rámci omezení stanovených v odstavci 2 se zákaz diskriminace vztahuje na všechny osoby z veřejného i soukromého sektoru včetně veřejných subjektů, pokud jde o:

- a) přístup k sociální ochraně, pokud jde o sociální zabezpečení, včetně státních doplňkových důchodových systémů, sociální pomoc, sociální bydlení a zdravotní péči;

přístup stanovený v tomto písmenu zahrnuje proces vyhledávání informací, podávání žádostí a registrace, jakož i vlastní přijímání opatření v oblasti sociální ochrany;

b)

- c) přístup ke vzdělání;

přístup stanovený v tomto písmenu zahrnuje proces vyhledávání informací, podávání žádostí a registrace, jakož i vlastní přijímání ke vzdělávání a účast na vzdělávacích činnostech;

- d) přístup ke zboží a jiným službám a jejich poskytování, včetně bydlení, které jsou veřejně dostupné a které jsou nabízeny mimo oblast soukromého a rodinného života;

přístup stanovený v tomto písmenu zahrnuje proces vyhledávání informací, podávání žádostí, registrace, objednávání, rezervace, pronajímání a pořizování, jakož i vlastní poskytování daného zboží a služeb a jejich využívání.

2. Tato směrnice se nevztahuje na:

- a) záležitosti spadající do oblasti rodinného práva, včetně rodinného stavu a adopce, ani na právní předpisy v oblasti reprodukčních práv;
- b) organizaci a financování systémů sociální ochrany členských států, včetně zavádění a řízení těchto systémů a souvisejících institucí, jakož i na podstatu, výši, výpočet a trvání dávek a služeb a na podmínky způsobilosti k jejich pobírání a využívání, jako jsou například věková omezení u určitých dávek;
- c)
- d) organizaci a financování vzdělávacích systémů členských států, včetně zavádění a řízení vzdělávacích institucí, obsahu výuky a vzdělávacích činností, tvorby učebních osnov, definování postupů zkoušení a podmínek způsobilosti, jako jsou například věková omezení, pokud jde o způsobilost pro studium na školách, stipendia či kurzy;

- e) rozdílné zacházení na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení osoby v souvislosti s přijetím do vzdělávacích institucí, jejichž charakter vychází z náboženského vyznání nebo přesvědčení, v souladu s vnitrostátními právními předpisy, zvyklostmi a postupy.

3.

- 3a. Tato směrnice se nedotýká vnitrostátních opatření povolujících nebo zakazujících nošení náboženských symbolů a neomezuje výlučné pravomoci členských států v těchto otázkách.
- 4. Touto směrnicí nejsou dotčeny vnitrostátní předpisy, které stanoví sekulární povahu státu, státních institucí nebo orgánů a vzdělání, nebo které souvisejí se statusem a činností církví a jiných organizací vycházejících z náboženského vyznání nebo přesvědčení, a tato směrnice neomezuje výlučné pravomoci členských států v těchto otázkách.
- 5. Tato směrnice se nevztahuje na rozdílné zacházení na základě státní příslušnosti a nejsou jí dotčena ustanovení a podmínky upravující vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti na území členských států ani rozdíly v jakémkoliv zacházení v souvislosti s právním postavením dotčených státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti.

Článek 4

Přístupnost pro osoby se zdravotním postižením

- 1. Členské státy přijmou nezbytná a vhodná opatření s cílem zajistit v rámci oblastí uvedených v článku 3 přístupnost pro osoby se zdravotním postižením na rovnoprávném základě s ostatními. Tato opatření by však neměla představovat neúměrné břemeno.
- 1a. Přístupnost zahrnuje všeobecná předběžná opatření s cílem zajistit pro osoby se zdravotním postižením účinné provádění zásady rovného zacházení v oblastech uvedených v článku 3.
- 2. K opatřením uvedeným v odstavcích 1 a 1a tohoto článku patří určení a odstranění překážek bránících přístupnosti v oblastech, na něž se vztahuje tato směrnice, jakož i zamezení vzniku nových překážek.

- 3.
- 4.
- 5.
6. Odstavce 1, 1a a 2 tohoto článku se použijí na bydlení, pouze pokud jde o společné části budov s více než jednou bytovou jednotkou. Tímto odstavcem není dotčen čl. 4 odst. 7 a článek 4a.
7. Členské státy postupně přijmou opatření nutná k zajištění toho, aby osoby se zdravotním postižením měly přístup k dostatečnému bydlení.
8. Členské státy provádí nebo podporují výzkum a vývoj zboží a služeb splňujících požadavky univerzálního designu v souladu s vnitrostátními specifiky a podmínkami.
9. Ustanovení tohoto článku se považují za splněná v případech, kdy jsou splněny podrobné normy či specifikace týkající se přístupnosti, pokud jde o určité zboží nebo služby, stanovené právem Unie.

Článek 4a

Přiměřená úprava pro osoby se zdravotním postižením

1. V zájmu zajištění souladu se zásadou rovného zacházení s osobami se zdravotním postižením se přiměřená úprava poskytne v oblastech uvedených v článku 3.
2. Pro účely odstavce 1 se přiměřenou úpravou rozumí nutné a vhodné modifikace a úpravy nepředstavující neúměrné břemeno, pokud jsou nutné v konkrétním případě, aby se uspokojily zvláštní potřeby osoby se zdravotním postižením tak, aby se takové osobě umožnil přístup, na rovnoprávném základě s ostatními, k dotyčnému opatření sociální ochrany, vzdělávací činnosti, zboží nebo službě.
3. V případě poskytování bydlení není na základě odstavců 1 a 2 poskytovatel povinen provádět strukturální změny prostor nebo tyto změny hradit. V souladu s vnitrostátním právem a vnitrostátními postupy poskytovatel takové změny přijme, pokud jsou financovány jiným způsobem a nepředstavují neúměrné břemeno.

4. Ustanovení tohoto článku se považují za splněná v případech, kdy jsou splněny podrobné normy či specifikace týkající se přiměřené úpravy, pokud jde o určité zboží nebo služby, stanovené právem Unie.

Článek 4b

Ustanovení týkající se přístupnosti a přiměřené úpravy

1. Pro účely posouzení, zda by opatření nutná k zajištění souladu s články 4 a 4a představovala neúměrné břemeno, se zohlední zejména:
- a) velikost, zdroje, povaha a čistý obrat a hospodářský výsledek dané organizace či podniku;
 - aa) negativní dopady na osobu se zdravotním postižením v důsledku toho, že vhodné a nezbytné opatření nebylo přijato, například omezení nebo odepření přístupu ke zboží a službám nebo ke službám a dávkám v oblastech sociální ochrany a vzdělávání, které jsou pro osobu se zdravotním postižením nezbytné;
 - b) odhadované náklady na vhodné a nezbytné opatření;
 - c) odhadované obecné přínosy pro osoby se zdravotním postižením, se zohledněním četnosti a trvání využití příslušného zboží a služeb a četnosti a trvání vztahu s prodejcem nebo poskytovatelem;
 - ca) výše veřejných finančních prostředků, které jsou organizaci či podniku za účelem přijetí vhodného a nezbytného opatření k dispozici;
 - d) životnost infrastruktury a objektů využívaných pro poskytování služby;²⁸
 - e) historická, kulturní, umělecká nebo architektonická hodnota dotčeného movitého majetku nebo nemovitostí a
 - f) bezpečnost a proveditelnost daného opatření.

Břemeno se nepovažuje za neúměrné, je-li dostatečně vyváženo opatřeními existujícími v rámci politiky dotyčného členského státu v oblasti zdravotního postižení.

²⁸ Toto kritérium by mohlo být vhodné jen ve vztahu k přístupnosti.

2.

3.

Článek 5

Pozitivní opatření

1. Pro zajištění úplné rovnosti v praxi nebrání zásada rovného zacházení žádnému členskému státu zachovávat nebo přijímat zvláštní opatření pro předcházení znevýhodňování souvisejícímu s náboženským vyznáním nebo přesvědčením, zdravotním postižením, věkem nebo sexuální orientací a pro jeho kompenzaci.

Článek 6

Minimální požadavky

1. Členské státy mohou zavést či zachovat ustanovení, která jsou z hlediska ochrany zásady rovného zacházení oproti ustanovením této směrnice příznivější.
2. Provádění této směrnice nesmí být v žádném případě důvodem pro snížení úrovně ochrany proti diskriminaci, kterou členské státy již poskytují v oblastech upravených touto směrnicí.

KAPITOLA II

OPRAVNÉ PROSTŘEDKY A PROSAZOVÁNÍ

Článek 7

Ochrana práv

1. Členské státy zajistí, aby soudní nebo správní řízení, včetně dohodovacích řízení, považují-li to za vhodné, za účelem vymáhání plnění povinností podle této směrnice byla dostupná všem osobám, které se cítí poškozeny nedodržováním zásady rovného zacházení, a to i poté, kdy vztahy, ve kterých mělo dojít k diskriminaci, již skončily.
2. Členské státy zajistí, aby sdružení, organizace nebo jiné právnické osoby, které mají v souladu s kritérii stanovenými jejich vnitrostátními právními předpisy oprávněný zájem na zajištění dodržování této směrnice, mohly ve prospěch nebo na podporu žalobce s jeho souhlasem zahájit jakékoli soudní nebo správní řízení určené pro vymáhání plnění povinností vyplývajících z této směrnice.
3. Odstavci 1 a 2 nejsou dotčeny vnitrostátní právní předpisy o lhůtách pro podávání žalob, pokud jde o zásadu rovného zacházení.

Článek 8

Důkazní břemeno

1. Členské státy přijmou v souladu se svými vnitrostátními soudními systémy nezbytná opatření pro zajištění toho, aby v případě, kdy se osoba cítí poškozena nedodržením zásady rovného zacházení a předloží soudu nebo jinému příslušnému orgánu skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, příslušelo žalovanému prokázat, že nedošlo k porušení zákazu diskriminace.

2. Odstavec 1 nebrání členským státům zavést pravidla o dokazování, která jsou pro žalobce příznivější.
3. Odstavec 1 se nevztahuje na trestní řízení.
4. Členské státy mohou rozhodnout, že nebudou uplatňovat odstavec 1 na řízení, v nichž skutečnosti případu zjišťuje soud nebo jiný příslušný orgán.
5. Odstavce 1, 2, 3 a 4 tohoto článku se rovněž vztahují na všechna soudní řízení zahájená podle čl. 7 odst. 2.

Článek 9

Šikanování

Členské státy zavedou do svých vnitrostátních právních řádů nezbytná opatření na ochranu osob před jakýmkoli nepříznivým zacházením nebo nepříznivými následky, které jsou reakcí na žalobu nebo na zahájení řízení zaměřených na dodržování zásady rovného zacházení.

Článek 10

Šíření informací

Členské státy zajistí, aby s předpisy přijatými na základě této směrnice, jakož i s příslušnými předpisy, které jsou již v platnosti, byly dotčené osoby seznámeny všemi odpovídajícími prostředky a na celém území daného státu.

Článek 11

Dialog s příslušnými zúčastněnými stranami

V zájmu prosazování zásady rovného zacházení podporují členské státy dialog s příslušnými zúčastněnými stranami, které mají v souladu s vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi oprávněný zájem přispívat k boji proti diskriminaci na základě těch důvodů a v těch oblastech, na něž se vztahuje tato směrnice.

Článek 12

Orgány pro podporu rovného zacházení

1. Členské státy určí jeden nebo několik orgánů pro podporu rovného zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci. Tyto orgány mohou být součástí orgánů pověřených na vnitrostátní úrovni ochranou lidských práv nebo ochranou práv osob.
2. Členské státy zajistí, aby do pravomoci těchto orgánů spadalo:
 - a) poskytování nezávislé pomoci obětem diskriminace při podávání stížností na diskriminaci, aniž je dotčeno právo obětí a sdružení, organizací a jiných právnických osob uvedených v čl. 7 odst. 2;
 - b) provádění nezávislých studií týkajících se diskriminace a
 - c) zveřejňování nezávislých zpráv a vydávání doporučení k jakékoli otázce související s touto diskriminací.
3. Členské státy rovněž zajistí, aby do pravomocí orgánu nebo orgánů uvedených v odstavci 1 spadaly jak oblasti, na něž se vztahuje tato směrnice, tak oblasti, jimiž se zabývá směrnice 2000/78.

KAPITOLA III

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Článek 13

Zajištění souladu

Členské státy přijmou opatření nezbytná s cílem zajistit, aby byly dodržovány zásady rovného zacházení v oblasti působnosti této směrnice, a zejména aby:

- a) byly zrušeny právní a správní předpisy odporující zásadě rovného zacházení;
- b) byla nebo mohla být prohlášena za neplatná nebo aby byla pozměněna smluvní ustanovení, vnitřní předpisy podniků a pravidla, jimiž se řídí ziskové nebo neziskové organizace, odporující zásadě rovného zacházení.

Článek 14

Sankce

Členské státy stanoví systém sankcí ukládaných za porušování vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou všechna opatření nezbytná k zajištění jejich uplatňování. Tyto sankce, které mohou zahrnovat náhradu škody, jež nesmí být omezena předchozím stanovením horní hranice, musí být účinné, přiměřené a odrazující.

Článek 14a

Začleňování genderového hlediska

V souladu s článkem 8 Smlouvy o fungování Evropské unie zohlední členské státy při provádění této směrnice cíl, jímž je odstranění nerovností a podpora rovného zacházení pro muže a ženy.

Článek 15

Provedení

1. Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do [čtyř let od jejího přijetí]. Okamžitě o nich informují Komisi a sdělí jí jejich znění.

Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.

2. Členské státy mohou stanovit, že povinnost zajistit přístupnost, jak je uvedeno v článku 4, je třeba splnit do [pěti let po přijetí] v případě nových budov, zařízení, dopravních služeb a infrastruktury.
 - 2a. Členské státy mohou stanovit, že povinnost zajistit přístupnost, jak je uvedeno v článku 4, je třeba splnit do [dvaceti let po přijetí] v případě stávajících budov, zařízení, dopravních služeb a infrastruktury. Pokud tak členský stát učiní, zajistí postupné splnění této povinnosti během uvedeného období.
3. Jakýkoli členský stát, který se rozhodne využít dodatečné lhůty stanovené v odstavci 2a, sdělí Komisi do data uvedeného v odstavci 1 tohoto článku akční plán stanovující kroky, které budou přijaty, a časový harmonogram pro dosažení postupného splnění této povinnosti.
 - 3a. Členské státy informují Komisi do data uvedeného v odstavci 1 tohoto článku o svých plánech na postupné splnění povinnosti stanovené v čl. 4 odst. 7.
4. Členské státy podporují shromažďování údajů o rovném zacházení a diskriminaci. Údaje se shromažďují v souladu s vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi a v souladu s příslušnými právními předpisy Unie, zejména těmi, které se týkají ochrany osobních údajů.

Článek 16

Podávání zpráv

1. Členské státy sdělí Komisi nejpozději do [dvou let od data uvedeného v čl. 15 odst. 1] a poté každých pět let veškeré informace nezbytné k tomu, aby Komise vypracovala zprávu pro Evropský parlament a Radu o uplatňování této směrnice, včetně informací o provádění plánů uvedených v čl. 15 odst. 3 a 3a.
2. Zpráva Komise vezme podle potřeby v úvahu stanoviska vnitrostátních subjektů pro rovné zacházení a příslušných zúčastněných subjektů a také Agentury EU pro základní práva. V souladu se zásadou začleňování genderového hlediska uveďte tato zpráva mimo jiné hodnocení dopadu přijatých opatření na ženy i muže. S ohledem na získané informace zahrňte zpráva, je-li to nezbytné, návrhy na přezkoumání a aktualizaci této směrnice.

Článek 17

Vstup v platnost

Tato směrnice vstupuje v platnost dnem vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Článek 18

Určení

Tato směrnice je určena členskými státy.
